

Die de vreemdeling liefheeft

Woorden van Mozes in het boek Deuteronomium:

*En nu dan, Israël, wat vraagt
JHWH die jouw God is
anders van jou
dan dat je hem bejegt met ontzag,
JHWH die jouw God is:
dat je gáát op al zijn wegen
dat je hem liefhebt
dat je hem dient
JHWH die jouw God is
met heel je hart en heel je ziel
dat je bewaakt de opdrachten van JHWH
en zijn voorschriften
die ik deze dag jou opdraag,
jou ten goede.*

...

*Besnijdt de voorhuid van jullie harten
en weest niet langer halsstarrig, want:
JHWH die jullie God is
die is de god van de goden
en de heer der heren
dé God, dé grote, de sterke, de ontzagwekkende,
die niemand naar de ogen ziet
en geen steekpenning aanneemt
die recht doet aan wees en weduw,
die de vreemdeling liefheeft
die hem brood en kleding geeft.*

*Gij zult liefhebben de vreemdeling
want zelf zijn jullie vreemdelingen geweest
in het land Egypte.*

(10: 12-13 en 16-19)

Dit woord over de liefde tot de vreemdeling is geen bevel maar een voorbede, het smeekt ons. Het zegt: jij bent toch zelf ooit een vreemdeling geweest, in een of ander Egypte, in een of meerdere diensthuizen? 'Daar heb ik nog nooit over nagedacht,' zeg je.

Denk je dan nú eens in dat ze weg zijn, je vrienden, je geliefde, je kinderen, je ouders, allen die wij 'onze relaties' noemen – en wég ook al je rechten, zekerheden en bezittingen. Stel dat het jouw positie en 'status' was: vreemdeling te zijn, iemand die op genade en ongenade overgeleverd is in de handen van mensen. De mens als vreemdeling heet een boek uit 1960, over het grote thema van de moderne literatuur. Maar je hoeft Kafka in zijn labyrinthenwereld en Camus en Eliot en Beckett niet gelezen te hebben om in uren van verbeelding – of is het realiteitszin? – jezelf te zien rondzwerven in en vreemde, ongestuurde wereldstad, een wildvreemde taal of nog erger.

Het komt wel eens voor, zelfs in onze tegen allerlei eventualiteiten verzekerde samenleving, dat iemand de ongemakkelijke eer te beurt valt een 'vreemdeling' tegen het lijf te lopen. Heb hem lief die jouw God is, of, met andere woorden, heb lief die vreemdeling: dat heb je niet zelf bedacht, je keek wel uit; dat heb je gehoord, of je wilde of niet, eerst wilde je niet, toen heb je geluisterd. Als je 'in contact' komt met een vreemdeling, kan het je duidelijk worden hoe concreet de mogelijkheid tot liefde is, en wat dat behelst, 'liefde doen'.

Liefde omvat recht en genade, rechtvaardigheid en ontferming. Maar wat halen die uit zonder volharding? Wat heeft een vreemdeling, wat heb jij aan één moment van ontferming? Liefde omvat dus volharding, trouw. Maar trouw vraagt om geduld. En geduld vraagt om tact. Maar tact breng je niet op zonder hoop, de redelijke hoop dat al die liefdestactiek tot iets leiden zal. Dus behoort tot de liefde dat je een nuchtere taxatie maakt: wat kan ik aan, en wat heeft hij het eerst nodig, en hoe moet het dan verder; waar haal ik de tijd en het geld vandaan; waar zal hij zich veilig voelen, en hoe houden we het vol met elkaar – is het redelijk te denken dat het allermoeilijkste zal lukken?

Dat zijn liefdesoverwegingen, zo vragen en denken hart en verstand.

Er staat niet dat je ze moet omarmen en niet dat je warme gevoelens voor ze moet koesteren. De uitleg van het woord 'liefde' is 'brood en kleding'. Brood en kleding zijn elementaire levensbehoeften. 'Liefhebben' blijkt in die spreuk over de vreemdeling te betekenen: in leven laten; in het leven, dat meest kostbare mensenrecht.

Zoals 'liefde' tot je naaste wortelt in het besef van gelijkheid, dat je bent zoals hij of zij: zo wortelt 'liefde' tot de vreemdeling in het besef dat je ook zelf een vreemdeling bent, geweest bent, kunt worden. Wie het leven een beetje kent, sluit dat niet uit. 'Liefde' staat er.

Om te leren wat liefde is, moet je je wagen aan de moeilijkste liefde: de liefde tot de vreemdeling. Opdat de samenleving der mensen niet zal wegzakken in schijn-liefde, apen-liefde, bezitters-liefde, bloed-liefde, bloed-en-bodem-liefde, daarom wordt ons gevraagd de vreemdeling lief te hebben. Dit woord is de kortste samenvatting, en de hevigste toespitsing, van de bijbelse levensleer.

Uit:

Huub Oosterhuis : Deze geboren vreemdeling – honderd preken, beschouwingen, brieven.
De Prom, 2004, pag's 350-352.